

Gendtse Waard

Nieuwsbrief

Augustus 2022

Even bijpraten

Na een aantal kortere, digitale updates over de opbouw van de installatie en de start van de herinrichting, is nu weer een uitgebreide nieuwsbrief. U leest onder andere interviews met Peter Langen van de Historische Kring en met Erwin Labijt, die als medewerker van K3 helpt bij het archeologische onderzoek. We kijken dus in deze nieuwsbrief niet alleen naar het heden en naar de toekomst, maar duiken ook het verleden in. Veel leesplezier!

Het werk vordert gestaag

Zandwinning

De zandwinning verloopt volgens planning. De contouren van de nieuwe plas worden steeds beter zichtbaar. De natuurvriendelijke oevers zijn direct aangelegd en de zandzuiger ligt inmiddels in het gebied dat met 4 is aangegeven op het kaartje hiernaast. In dat vak is de zandzuiger naar verwachting de rest van het jaar bezig met het winnen van het onderliggende zand.

Herinrichting noordwestplas

Voordat we het zand kunnen winnen, moet de bovengrond tot op het onderliggende zand worden afgegraven. Die bovengrond gebruiken we onder andere voor de herinrichting van de noordwestplas; de plas die vlakbij de winterdijk ligt. Een deel van deze plas wordt gedempt en ingericht als grasland met zeer flauw aflopende oevers, waardoor het geschikt wordt als foeragegebied voor (water)vogels. Ook zorgt het voor een betere dijkstabiliteit.

Natuurontwikkeling

Naast de zandwinning zijn we uiteraard ook al bezig met herinrichtingswerkzaamheden. Zo hebben we een gebied van circa 4 hectare glooiend ingericht voor de ontwikkeling van het (toekomstige) hardhoutoobos. Het afgelopen voorjaar

hebben we hier groepen met bomen en struiken aangeplant (bij nummer 2 op het kaartje), om de ontwikkeling van het bos een handje te helpen.

Vogelkijkhut

In samenwerking met Lingewaard Natuurlijk, Staatsbosbeheer en Vogelwerkgroep Nijmegen zijn we het ontwerp aan het uitwerken voor de vogelkijkhut die in het gebied komt te staan (nummer 6 op het kaartje). We hopen de vogelkijkhut, met uitzicht op het Vossegat, dit jaar al te kunnen plaatsen.

Herinrichting steenfabrieksterrein en plannen fietsstraat

Met onder andere grond die vrijgekomen is uit de eerste fase van de zandwinning, is in 2021 de buitenrand van het nieuwe stuk tasveld (dit is het terrein waar de stenen opgeslagen worden) van steenfabriek De Zandberg aangelegd. We zijn dit jaar bezig om de kern van dit terrein op te hogen met zand uit de zandwinning. We verwachten dat het terrein eind 2022 gereed is voor gebruik door de steenfabriek. Daarna kunnen ook de voorbereidingen voor de aanleg van de fietsstraat van start gaan. Deze fietsstraat komt langs de noordzijde van het steenfabrieksterrein te liggen. Het idee is om dit tegelijk met het opknappen van de toegangsweg uit te voeren.

- 1 Installatieterrein
- 2 Bos
- 3 Zandwinning • Fase 1
- 4 Zandwinning • Fase 2
- 5 Herinrichting fabrieksterrein
- 6 Vogelkijkhut
- 7 Struinmogelijkheid (stippellijn)

Start aanleg tracé vrijliggend fietspad

Onderaan de Waaldijk zijn we deze week gestart met de aanleg van het tracé waar het vrijliggende fietspad komt te liggen. Er wordt nu gewerkt aan het tracé vanaf de Waaldijk tot aan de coupure (overlaat). Wij verwachten dit werk begin september af te ronden. Het is nog niet bekend wanneer we aan het deel vanaf de coupure tot aan de steenfabriek gaan werken.

Het tracé wordt overigens nog niet direct als fietspad in gebruik genomen. Gedurende de tijd dat we bezig zijn met het opknappen van de huidige toegangsweg, wordt het tracé gebruikt door vrachtverkeer om de steenfabriek bereikbaar te houden. Hiermee voorkomen we extra vrachtverkeer via de oostkant van de polder.

Wij verwachten in 2023 het ophogen en opknappen van de huidige toegangsweg, de aanleg van het fietspad en de aanleg van de fietsstraat uit te gaan voeren. Hiervoor worden de voorbereidingen momenteel doorlopen. Zodra er meer duidelijk is over de exacte planning, informeren wij u daar uiteraard over.

Toegang Waalstranden

In de update van afgelopen december schreven we over de afsluiting van de toegang tot het loswalterrein van de steenfabriek. Veel mensen liepen via het loswalterrein naar de Waalstrandjes. Het loswalterrein is werkterrein en de combinatie met wandelaars leidde te vaak tot onveilige situaties met bijna-ongelukken. Om de veiligheid te garanderen, is de toegang tot de loswal afgesloten. Dit betekent dat de waalstrandjes niet via de loswal toegankelijk zijn.

De Waalstranden zijn wel struinend bereikbaar. Bijvoorbeeld via de struinmogelijkheid zoals aangegeven bij nummer 7 op het kaartje op de voorpagina van deze nieuwsbrief.

Gendtse Waard, favoriet bij natuur en mens!

*Door Daan Meeuwissen,
boswachter Staatsbosbeheer*

In 2022 willen de Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort en Staatsbosbeheer samen met natuurliefhebbers en (amateur)biologen in de Gelderse Poort zoveel mogelijk soorten ontdekken. Het doel is minimaal 5.000 soorten! Het ultieme bewijs dat de Gelderse Poort een hotspot is voor biodiversiteit. Begin augustus staan er al 4.900 soorten op de teller. Dat de Gelderse Poort een rijk gebied is met bijzondere soorten is in ieder geval al een feit.

Riviernatuur: motor van ontwikkeling

Dankzij natuurontwikkeling in uiterwaarden zoals de Gendtse Waard in de afgelopen tientallen jaren is de soortenrijkdom toegenomen. Deze dynamische riviernatuur gedijt goed bij de wisselende waterstanden. Zo worden zaden van bijzondere stroomdalplanten (planten die thuishoren in het stroomdal van de Rijn) verspreid in de uiterwaarden. Bomen vormen hier samen met andere planten en struiken de zeldzame ooibossen. Deze bossen kunnen goed tegen overstromingen en bevers hebben hier een thuis gevonden. Samen met de grote grazers (runderen en paarden) 'beheren' zij de uiterwaarden. De bomen die de bever om knaagt worden weer opgenomen door de natuur. Kleine zoogdieren en insecten maken hier gretig gebruik van. De riviernatuur in de Gelderse Poort kent zo een hechte samenhang.

Ontdekken

Na elk hoogwater kan je de Gendtse Waard opnieuw ontdekken. De avontuurlijke natuurgenieter trekt dwars door de ruige struinnatuur op zoek naar de meest uiteenlopende soorten flora en fauna. Pijpbloemen en het wit hongerbloempje zijn enkele interessante soorten die al zijn waargenomen in de Gendtse riviernatuur. Leuke namen voor scrabble of om zelf eens op te zoeken 's avonds op de bank, maar ook heel bijzonder voor dit gebied. Pijpbloem kwam oorspronkelijk alleen voor in het Middellandse Zeegebied. De plant heeft zich via de rivieren steeds verder richting Midden- en West-Europa

uitgebreid. Vroeger werd de pijpbloem gebruikt om een bevalling te bespoedigen of een abortus op te wekken. Tegenwoordig is het vooral een bijzondere verschijning op de zandige oevers van de rivier.

Het wit hongerbloempje is in Nederland zeldzaam en in uiterwaarden zelfs zeer zeldzaam. Dit is één van de bijzondere waarnemingen in de Gelderse Poort waarvan in de Gendtse Waard zelfs een grote populatie is gevonden. De plant komt vooral voor op open, droge en zeer voedselarme zandgrond. Vandaar ook de naam; grond waar deze soort talrijk bloeit, daar kan geen gewas op groeien!

Naast bijzondere planten is er ook een leuke zeldzame 'dwaalgast' waargenomen in de Gendtse Waard; de dwerggors. Een dwaalgast is een term die gebruikt wordt voor vogels die in een bepaald gebied zelden gezien worden; hij is een beetje 'verdwaald'. De vogel broedt vooral in gebieden van Finland tot Siberië. Een leuke waarneming in de Gendtse Waard en leuke toevoeging voor het 5.000 soortenjaar Gelderse Poort!

Volg het soortenjaar op www.soortenjaargeldersepoort.nl. Blijf op de hoogte van de laatste ontwikkelingen en kijk hoe je zelf mee kan helpen!

Vondsten brengen het Gendtse verleden tot leven

Interview met Erwin Labijt

Onze collega Erwin Labijt is bijna dagelijks in de Gendtse Waard te vinden. Sterker nog: bij de zandwinning heeft hij een eigen kantoortje. Erwin is nauw betrokken bij de archeologische onderzoeken in de Gendtse Waard. "Er wordt voor de herinrichting flink gegraven. En wanneer je graaft, graaf je in het verleden. In de bodem ligt de geschiedenis van Gendt. Ik wil met mijn werk recht doen aan de mensen die voor ons hier geleefd en gewerkt hebben."

Verhalen inkleuren

Erwin komt uit Gendt en kent de mensen en hun gezinnen die op de fabriek werkten. "Zeker nu ik hier in de Gendtse polder werk, krijg ik veel verhalen over het leven op de steenfabriek te horen. Mensen vertellen me hun herinneringen. Dat is bijzonder en ik luister er graag naar. Met die verhalen en de vondsten kan ik het verleden van de steenfabriek inkleuren. Ik wil met mijn werk het Gendtse steenfabrieksverleden letterlijk en figuurlijk naar boven halen. Dat is voor mij de grootste drijfveer. Archeologie maakt het verleden tastbaar".

Een flinke klus

Het bedrijf Greenhouse is betrokken bij de archeologische begeleiding van het werk. Erwin is daar uiteraard ook nauw bij betrokken. "Het werk dat ik doe, is vaak precisiewerk; laagje voor laagje met een schep de bodem afschaven. We doen het goed en nauwkeurig. Het kost daarom de nodige tijd en energie om de bodem goed in beeld te brengen en op basis van vondsten ook daadwerkelijk verhalen te kunnen maken.

"Oorspronkelijk keek ik meer naar stenen en fossielen, maar ik heb geleerd om niet alleen naar materiaal te kijken dat tevoorschijn komt, maar ook naar grondstromen. Daaraan kun je zien dat er vroeger ergens water heeft gelopen. Zoals ook wel gezegd wordt: 'Een gouden kannetje vinden is leuk, maar eigenlijk gaat het om het verhaal dat de archeologie ons vertelt. Hoe mensen in het verleden leefden.'"

Bijzondere vondsten

Vanaf het begin van de werkzaamheden zijn er in negen maanden tijd veel vondsten gedaan. "We hebben onder andere scheepshout en metaalplaatjes, zogenaamde 'sintels' gevonden. Hiermee werd mos vastgezet tussen kierende scheepsplanken. We hebben botresten gevonden van oerrunderen, reuzenedelhert, wolharige neushoorn en een

grote hond, een sleutel uit waarschijnlijk de middeleeuwen, aardewerk, pijlpunten en kogellagers van een treintje dat klei naar de steenfabriek vervoerde.

In de bodem hebben we ook oude landaanwinningen van staken en vlechtwerk van takken gevonden. Daarvan hebben we een groot monster genomen voor conservering dat later tentoongesteld kan worden. Het herinnert ons aan hoe Nederland nog niet heel lang geleden met veel inspanningen bewoonbaar werd gemaakt."

Nieuwe inzichten

De vondsten geven Erwin een steeds beter beeld van de historie van Gendt. "Je vormt met alles wat je vindt langzaam een beeld van hoe het leven er hier heeft uitgezien. Alle vondsten geven aan dat de menselijke geschiedenis in dit gebied heel ver teruggaat. Het is geweldig om dit soort dingen over mijn eigen geboorteplaats te mogen ontdekken."

Het verhaal laten zien

"Erwin heeft de wens om zijn vondsten nog eens te kunnen laten zien aan de inwoners van Gendt. "Dat zou ik heel graag willen doen. Ik vind het geweldig om m'n kennis uit te breiden en die te delen. Want uiteindelijk gaat mijn werk voor een belangrijk deel over de familieleden van de inwoners van Gendt en over mensen nog veel vroeger hier geleefd hebben. Kortom: er is nog heel veel werk te doen. Daar ga ik de komende tijd met onverminderd veel energie mee door. Voor Gendt."

We houden onze deuren graag voor u open!

Wij houden onze deuren graag geopend voor geïnteresseerden. Wij ontvangen regelmatig groepen op onze locaties. Wij informeren u graag uitgebreid over de totaalplannen, het werk wat achter ons ligt en wat er de komende tijd staat te gebeuren.

Ook geven wij graag een rondleiding op de installatie met uitleg over technische aspecten van het winnen van zand en grind. In overleg kan er veel! U kunt contact opnemen met Elisa Scholten van onze afdeling Communicatie via e.scholten@k3.nl of 024 348 88 09.

Open middag op zaterdag 1 oktober

Zet het alvast in uw agenda: op zaterdagmiddag 1 oktober organiseren we samen met Staatsbosbeheer, Rodruza en Lingewaard Natuurlijk een open middag.

We vertellen u dan graag meer over hoe de zandwinning in zijn werk gaat en over de vorderingen van het werk. Ook kunt u de zandinstallatie beklimmen en genieten van het uitzicht over de polder en worden er korte natuurexcursies georganiseerd. Ook voor kinderen is er van alles te doen.

Meer informatie volgt begin september.

“De Polder was voor ons een speeltuin”

Interview met Peter Langen van de Historische Kring Gende

Peter Langen woont al zijn hele leven in Gendt. De Polder neemt een centrale plek in, in zijn herinneringen. Verhalen die hij onder andere optekent voor de Historische Kring. “Voetballen, kamperen, zwemmen, vissen. Vanaf jonge leeftijd kwamen we al vaak in de Polder. We hebben er zoveel beleefd!”

Alle seizoenen feest

Zittend in zijn tuinstoel in de tuin van zijn woning komen de verhalen van vroeger een voor een naar boven. “De Polder was voor ons een speeltuin waar we veel hebben meegemaakt. Of het nou zomer of winter was. In de zomer gingen we er wel eens met de jongens kamperen. Dan maakten we een tent van stokken en van huis meegebrachte dekens. We hadden geleerd hoe je een koe moest melken, dus we hadden ook wat te drinken. Zwemmen deden we toen in ‘t gat van Roel Huisman. Het water was zó helder dat je er heel diep in kon kijken. En later heb ik leren surfen in het Vossegat. Maar ook in de winter was de Polder geweldig. In die jaren was de polder in de winter nog een grote ijsvlakte. We hielden er schaatswedstrijden. Of we gingen met zelfgemaakte sleetjes bij de Protestantse kerk van de dijk af en dwars door de polder naar de Suikerdam.”

De Verkenners

Jarenlang was Peter actief bij De Verkenners, de scoutingvereniging. Ook voor De Verkenners was de Polder een belangrijke uitvalsbasis. “Bij de steenfabriek stond een groepje van zeven bomen. We noemden het ook ‘Bij De Zeven Bomen’. Dat was ons plekje. We vroegen dan de baas van de steenfabriek, Jo van Rijn, toestemming om te mogen kamperen en een kampvuur te maken. En we gingen ook wel eens op sociale verkenning; dan interviewden we bijvoorbeeld Jo van Rijn. Dat was bijzonder hoor. Het was de baas van de steenfabriek, het belangrijkste bedrijf in Gendt waar veel Gendtenaren werkten.”

Met een karretje door de Polder

In zijn tuin heeft Peter een oud vat omgebouwd tot barbecue en pizzaoven. Z’n handen maken wat zijn hoofd ziet. Dat was in zijn werkzame leven niet anders. Hij zat op de ambachtsschool en werkte daarna op veel verschillende plekken in het land. Hij werkte onder andere bij Bemako. Daar maakte hij dakconstructies voor de opbouw van steenfabrieken die in de oorlog vernield waren. Ook werkte Peter aan nieuwe fabrieken door het hele land.

Ook in de verhalen over zijn werk komt de polder vaak terug. “Mijn eerste baan was bij Veenhuis, de smid. Net voor elke winter moesten er kolenkachels of haarden geplaatst worden op verschillende plekken in ons dorp. Ik had daarom een karretje gemaakt voor achter de fiets. Dat had ik zo gemaakt dat er een kachel en een gereedschapskist op kon. Op een gegeven moment kregen we de opdracht om in de Polder een drinkwatervoorziening te maken voor het vee; zo’n bakje waar water uit kwam als de koe er met zijn bek tegenaan drukte. Toen bleek zo’n drinkbak perfect in m’n karretje te passen. Reed ik met mijn karretje de polder door. Dat vind ik een mooie herinnering.”

De Gendtse polder als ‘nationale’ trots

Nog elke week fietst of wandelt Peter graag door de Polder. “Ik hoop dat de ontwikkeling die nu is begonnen, bijdraagt aan het verbeteren en nog mooier maken van de Polder. Ik geniet iedere keer als ik er kom van de mooie omgeving en veranderingen van de natuur, maar ik zie ook wel de verbetermogelijkheden. Het gebied was nog niet echt af. De weg die er ligt is slecht en ligt heel snel onder water. En ik mis bankjes waar je even op kunt gaan zitten. Maar het is en blijft onze ‘nationale trots’. Dat je zo’n gebied vlakbij huis hebt, is heel bijzonder.”

Contact

Meer informatie leest u op www.k3delta.nl/gendtsewaard. Heeft u nog vragen, dan kunt u contact opnemen met een van de volgende personen:

- **K3**
Marten Smits
m.smits@k3.nl
06 30 06 72 03
- **Steenfabriek ‘De Zandberg’**
Martijn Berendsen
m.berendsen@rodruga.nl
0481 427 120
- **Staatsbosbeheer Gelderse Poort**
Daan Meeuwissen
d.meeuwissen@staatsbosbeheer.nl
06 50 00 91 83

